

שבת טיש

מתוך סדרת ספרי "שבת טיש"

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

ספורים בפרשה

כל־חלב וכל־דם לא תאכלו (ז)

פעם, העלילו שונאי ישראל על יהודי עיר באירופה עלילת דם, והאשימו אותם כי רצחו נער נוצרי כדי להשתמש בדם לצורכי קדמו מצותיהם. עמד הרב לפני השופטים ובקש מהם להזמין לפניהם את אחת הנשים היהודיות שבשווק. הגיעה אשה תמימה וישרה מכפר סמוך, והרב בקש ממנה לטגן לו ביצה על המחבת. שברה האשה את הביצה ובטרם שפכה את תכנה לתוך המחבת, עינה היטב לראות אם אין שם טפת דם. שאל הרב את האשה לעיני השופטים: "מדוע בדקת בעיון את הביצה"? סקה האשה לפי תמיה: "כדי לבדוק אם אין בה דם, חלילה". תשובה תמימה זו היתה ההוכחה הנצחת פי עלילת הדם בשקר וסודה ואסור ליהודים לאכל דם.

נפש בייחוסא בשנגה מכל מצות ה' (ה)

פעם בא רבי יוסף שאול נתנון לבקר את רבי מאיר מפרמישלן, וכשנכנס אליו מצאו יושב ליד שלחנו מכנס במחשבותיו, אך לא היה מונח לפניו ספר כלשהו. תמה רבי יוסף שאול בלבו והרהר: "כיצד יתכן שאיש צדיק מפרסם ישוב בטל"? הרגיש רבי מאיר בפליאתו, קבלו בסבר פנים יפות ואמר לו: "אתה רבה של לבוב? אם כן, אולי תוכל לפרש לי את דברי הגמרא בבבכות 'תנא דבי רבי ישמעאל, אם ראית תלמיד חכם שעבר עברה בלילה, אל תהרהר אחריו ביום, שמא עשה תשובה. שמא סלקא דעתך? אלא ודאי עשה תשובה'. ונשאלת השאלה, כיצד יתכן שתלמיד חכם יעבר עברה ועוד בפרהסייה?"

"אלא", המשיך רבי מאיר להסביר, "הגמרא עוסקת בחטא של בטול תורה. אם ראית תלמיד חכם שהוא יושב בטל ואינו עוסק בתורה, אל תהרהר אחריו שמבטל הוא את תורתו, אלא שמא עשה תשובה - שמא באותה עת שפפש במעשיו והרהר בדרכי התשובה."

ועל כך מסיקה הגמרא, לא 'שמא עשה תשובה', אלא 'ודאי עשה תשובה'. וסיים רבי מאיר: 'ואני מאיר אומר, שגאון כמו הרב מבלבוב, די לו ברגע אחד לשוב בתשובה, אבל למאיר אומרים בשמים 'מה־לך לספר חקי', ולכן אני צריך זמן רב לתשובה'."

והביאה אליהבתו וקמץ הבהן ממנה (ה, יב)

בעיר דוינסק התקומה פעם חפה של בהן ממשפחה מיוחסת, ומסדר הקדושים היה רבה של העיר. רבי מאיר שמחה הבהן בעל "אור שמח". בסיום החפה ברך הרב את החתן ואמר לו: "יתן ה' ויתקדם בך וקמץ הבהן ממנה". היו הדברים לתמיהה באזני השומעים והם הביטו זה על זה בפליאה. הסביר להם הרב: "מה לכם תמיהים? הרי ידועים דברי הגמרא בבבכות, שפאשר היה אדם נושא אשה במערבא (בארץ ישראל), היו שואלים אותו 'מציא או מוצא? דהינו, האם האשה היא בבחינת 'מציא אשה מציא טוב, או, חלילה, בבחינת 'מוציא אני מר מקות את־האשה'. ברכת, אפוא את החתן הבהן, שיזכה שיקים בו 'קמץ הבהן ממנה', שיהיה אצלו 'מציא' בקמץ ולא 'מוציא' בחולום..."

פנינים

ויקרא אלימשה (א, א) - בפסוק הראשון של ויקרא יש חמש אותיות א', כנגד חמשה חמשי תורה, שכל הלומד תורה פאלו הקריב כל הקרבנות. (בעל הטורים)

ששה קרבנות בפרשת ויקרא וסמנך: ששע אחת ראשי תבות: שלמים, מנחה, עולה, אשם, חטאת, תודה. (בניית יששכר)

פרק א - עולה, הכל עולה לה' שהוא אחד. פרק ב - שני סוגי מנחות, חובה ונדבה. פרק ג - שלמים, דיניה שלשה: שלשה זמנים, יום לילה ויום; שלשה סוגי בהמות, בקר כבשים ועזים; ושלשה מתחלקים בקרבן, מזבח בהן ובעלים. פרק ד - ארבעה סוגי חטאות.

אדם כי יקריב מכם קרבן לה' (א, ב) - המקריב צריך לזכר שמה שעושים לבהמה היו צריכים לעשות לו, ולכן כתוב מכם. (אלשיר)

מרהבהמה (א, ב) - אין מביאים קרבן מן החיה אלא מן הבהמה מפני שהבהמה נתן להשיגה בנקל, ואלו חיות נמצאות רק ביערות ומקומות מרחקים, ומפני שהחיות נוהגות בגאונה ויש בהן נטיות ויצרים רעים, ואלו הבהמה מהלכת תמיד בראש מרנן לקרקע ואינה יודעת גאונה, וכן משום שהבהמה נרדפת על ידי חיות הטרף, והאלקים יבקש את־נרדף. (מדרש)

נפש בייחוסא בשנגה (ה, ב) - אם נפש נכשלת בחטא בשוגג, הרי זה משום ועשה אחת מהנה שעשה פעם עברה במזיד. מי שלא עבר מעולם על עברה במזיד, שומרים עליו מן השמים שלא יכשל בשוגג. (אלשיר)

נפש בייחוסא בשנגה (ה, ב) - ראשי־תבות: נכתב, שאפלו מי שחוטא בשנגה נכתב לפני ה'. (רבנו אפרים)

נהגו לומר אחרי סיום פרשת ויקרא: לאל אשר שבת מכל המעשים ביום השביעי, ראשי תבות לאשמה בה שבבהן מסתמת הפרשה, כדי לסיים בכי טוב. (רבי מנדל מרימנוב)

היה היה

עלי קללתך בני

בזמן מלחמת העולם הראשונה, נשמט מרשימת החקמים שקבלו שחרור מהצבא התרפי, שמו של רבי יהושע שרפני מירושלים. שרות בצבא בעת המלחמה פמזהו פמקת בטוח. גם עון ההשתמטות, עלול לעלות במחיר החיים. ואכן, החלו שוטרים לחפש אחרי רבי יהושע. למרבה החסד, יום לפני שחפשוהו, הכנס לבית החולים "שערי צדק" לנתוח ביס המרה. כשנודע לתרפים שהאדם המבקש על ידם נמצא בבית החולים, פנו לשם מיד ודרשו בתקף מהמנהל רבי משה וולך להסגירו לידם. באותו יום עדין לא נתח הרב שרפני, ומשום כך הסתובב בבגדיו הרגילים בפרוזדור בית החולים. ד"ר וולך שהבין מיד את המרת הספנה, פנה לאחד מעוזריו בפשה הגרמנית שלא היתה מובנת לתרפים, והורה לאשפז מיד את החכם ולהלבישו בבגדי חולה. בינתים עכב ד"ר וולך את השוטרים והתוכח עמם, באומרו כי החכם עבר רק אתמול נתוח קשה בכליותיו, ואסור לטלטלו. כשדרשו השוטרים התרפים לראותו כדי לודא שאמנם נתח, עשה עצמו ד"ר וולך כנפגע מחסר אמונם ופנה אליהם בקול תקיף: "אם יראה החולה במצב זה שוטרים, הוא עלול למות מפחד, כך תגרמו את מותו של חיל נוסף. בואו הנה עוד שבועים מהיום וקחו אותו עמכם". נענו התרפים להצעתו והסתלקו, ברזשם את התאריך שעליהם לבוא לקחתו. כשהגיעו שוב בתאריך שנקבע, פכר ד"ר וולך את ידיו בצער על החולה שנעלם באישון לילה, בטרם הוצאו התפירות מבטנו.

כשהחלים רבי יהושע, בקשה ממנו הנהלת בית החולים לעזב את בית החולים שקהיה עמוס. ידע החכם כי אם יעזב את בית החולים, הוא עלול להתפס. שלח את אשתו לרבי יוסף חיים זוננפלד להתחנן לפניו שישפיע על ד"ר וולך שישאירנו בבית החולים עד יעבר זעם. אותו יום היה י"ז בתמוז. השמש לחטה בכל עזה והרב היה שרוי בתענית. נכנסה אשת החכם אליו וספרה לו את בקשת בעלה. מיד יצא הרב עם האשה לכונן בית החולים. כשהגיעו לשער יפו, צוה עליה לעלות על אחת העגלות ולנסע לבית החולים, ואילו הוא העדיף ללכת ברגליו כדי לקיים את המצוה בגופו. לאחר הליכה של פארעעים וחמש דקות, הגיע הרב לשערי בית החולים, שם מצא את האשה ממתנה לו. נגש הרב אל השוער ובקשו לקרא לד"ר וולך. תמה השוער בלבו: הרי מעולם לא הטרחה הרב אפילו ילד קטן, ומה נשתנה היום שהוא מטרחה את הרופא לבוא אליו לשער, במקום להכנס למשרד הסמוך? אולם חזקה עליו בקשת הרב, קם ומסר את הבקשה. כששמע ד"ר וולך שהרב מתחין לו ליד השער ומסרב להכנס, נדהם והזדרז לקראתו פשתמיהה בפיו: למה אין רבנו נכנס? הודקף הרב ופנה בתקיפות לד"ר וולך: "לא אעבר את מפתן בית החולים, עד שתבטיחני שתשאיר כאן את החכם שרפני עד שתחלף הספנה". ואם תמשיך המלחמה עוד שנים? שאל הדוקטור. "גם אז", השיב הרב.

ד"ר וולך היה נבוך מאד. מצד אחד לא היה לסרב לרבנו הנערץ, אך מצד שני, ידע שהדבר עלול להמשיך ימים רבים. הרחרח פמה דקות ושאל את הרב: "האם רבנו יודע שאני מספן את חיי ואת כל בית החולים כשאני מסתיר משתמטים מהצבא?" "עלי קללתך בני", ענה הרב, "מבטיח אני לך שלא יאנה לך כל רע, אם תציל את חיי". כששמע ד"ר וולך, נכנע והבטיח. אז נכנס רבי חיים לבית החולים להתפלל מנחה בבית הכנסת של בית החולים והמתין שם עד סיום התענית.

למעלה משנה שהה החכם בין כתלי בית החולים, אכל ושתה מהמטבח וישב כל היום ושקד בתורה. במרוצת הימים, כשבא רבי חיים זוננפלד לבית החולים לרגל ברית מילה, פנה אליו החכם רבי יהושע ופרץ בכבי קורע לב: "מה יהיה על ילדי המסתובבים בלי תורה ובלי השגחה, ויכולים חלילה להתפס למינות ולפריקת עלי? נגש רבי חיים לד"ר וולך ובקשו להרשות לבניו של רבי יהושע להכנס אליו כל יום לפני הצהריים וללמוד עמו תורה בבית הכנסת. גם לכה הסכים הרופא, ומיד יום באו שלשת בניו ללמוד עם אביהם, ואף הם קבלו לעתים את ארוחתם ממטבח בית החולים, כדי להשביע את רעבונם. מסירות נפשו של רבי חיים זוננפלד לא היתה לשווא. כל בניו של אותו חכם, יצאו תלמידי חכמים מבהקים שהקימו אתריהם דורות של תלמידי חכמים גדולי תורה ויראה, עד הורנו אנן.

◆ (האיש על החומה)

מאורות

הרב הקדוש רבי אלימלך מגרודז'יסק זצ"ל ליום ההולולא א' בניסן תרנ"ב

מגדולי אדמו"רי דורו ומנהיגי דגול לאלפים שנהרו אליו. נולד בשנת תקפ"ד לאביו "השרף ממוז'ניצא" שהיה בן בתו של המגיד מקוז'ניץ ותתן בנו של היעם אלימלך מליז'יסק.

קבל רבות מצדיקי דורו, הסבא קדישא מרדושיץ ורבי נתן דוד משידלובצא, ודבק ביותר בסבא קדישא מרדו"ן. גדולתו, לקחו אביו יחד עם אחיו הגדול אל רבי מאיר מפרמישקל והוא הושיבו ראשון כי נולד לאביו כשישב על פס ההתקנה ונבא כי ומלא את מקום אביו.

לאחר פטירת אביו, לא רצה למלא את מקומו ונסע לרבו מרדו"ן, והוא אמר לו: "מה מקף יתלך אם יבוא לפניך אדם ויגיש לך פתק בו כתוב אברהם בן שרה ותתפלל בעדו והוא יושע על ידך? כשהוד לביתו, עבר דרך לבלין והחסיד הראשון שבא אליו נתן לו פתק עם השם אברהם בן שרה וראה בזה סמן משמים כי עליו להתמנות על העדה.

נטל חלק חשוב בהנהגת יהודי פולין ובסוף ימיו נחשב לזקן אדמו"רי פולין. דברי תורתו נדפסו עוד בחייו בספרים "אמרי אלימלך" ו"דברי אלימלך". רגיל היה על לשונו לומר, כי מי שמוסר נפשו למען בני ישראל, גדול הוא יותר ממי שמוסר נפשו לה' לבדו. כי מי שמוסר נפשו לכן המלך, מוכיח הוא בקד שאהבתו למלך בזה רבה עד שמוסר את נפשו לא רק בשבילו אלא גם בשביל בנו.

סבל רבות מצער גדול בגימ' וצאצאיו נפטרו על פניו. לעת קונתו נולדו בנו רבי קלונימוס הי"ד בעל "חובת התלמידים", ורבי ישעיהו שעלה לארץ ישראל.

יוסיף דעת

האות אל"ף במלה הראשונה בפרשתנו "ויקרא", היא 'אות זעירא' (קטנה). תופעת האותיות הזעירות, קיימת עוד 5 פעמים בתורה (ובספרי תימן 4 פעמים). 10 פעמים יש בתורה אותיות רבתיות (בתנ"ך כולו יש 22 אותיות גדולות מכל הא"ב).

המפרשים דרשו בנגלה ונסתר את סיבות השינויים, ובייחוד באל"ף הזעירא של ויקרא. מהר"ם מרוטנבורג ובעל הטורים מסבירים, כי משה רבנו היה העניו מכל אדם, ורצה לכתוב על עצמו "ויקרא" שהוא לשון מקרה כמו אצל בלעם, שלא דיבר עמו אלא בחלום. אך הקב"ה אמר לו לכתוב "ויקרא" שהוא לשון חיבה, ולכן כתבה משה קטנה יותר מכל אלפי"ן. כך גם פירשו בספרי החסידות, שלמרות גדולתו הרמה של משה רבנו, נותר בענוותנותו, ועליו נאמר "ואאלפך חכמה" שאין הלימוד מתקיים אלא במי שמטקין את עצמו ואינו מתגאה.

יש שהוסיפו את דברי המדרש שמהדיו שנשתתיר בקולמוסו נעשו למשה קרני ההוד. רבנו בחיי מחבר את האל"ף הזעירא עם הה"א הזעירא במעשה הבריאה. הוזהר מטעים זאת עם הקשר שהיה למשה בעליונים ובתחתונים ויש שאמרו שהאל"ף התקטנה מפני חטא העגל וכנסו ישראל בגלות עד הגאולה בב"א.

מפרחי בהנה

פניני "אור החיים"

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

עוד ירמו לצוות את אנשי חיל להשתדל לקרב לכבות עם בני ישראל לעבודת ה', ולזה יקרא קרבן לה', כי על ידי חטא האדם יפרד הדבקות של ישראל עם אבותיהם שבשמים. דכתיב ואתם הדבקים בה', והיו נבדלים ומרחקים מהשכינה, והאדון ברוך הוא יקפיד כביכול על הדבר ויתאזה לקרב אותם אליו, וצוה להוכיח לכל הרוחק ולקרב לבו, גם העניש למעלים עין מהדבר, וזה לך האות אשר צוה ה' להתחיל ממקדשו והגדיל שכר המזכה, כמאמר התנא כל המזכה את הרבים אין חטא בא על דו, כי ישמרנו ה' משגינות, והם הדברים הנאמרים כאן:

אדם - דקדק לומר אדם לשון חשיבות, כאמור בזהר **פי יקריב**, ואת מי יקריב פרש הכתוב ואמר **מסם** - מן הפחותים שישנם בכם, אשר פשעו בה, ויאמרו לאל סור ממנו ונתחקו מדבקותו יתברך את זה יקריב, ולזה יקרא קרבן לה', כי יקריב נצר מטעיו קדש לשרשו, ואדם כזה אין צריך להביא לא נדר ולא נדבה, גם אין מציאות להביא לו חטאת ולא אשם, על דרך אומקם ז"ל כל המזכה את הרבים אין חטא בא על דו, ואם אין שונג אין קרבן. ואחר שגמר אמן משה קרבן הנכבד והמקלה, אמר מן הפחותה וגו' תקריבו את קרבנכם, דבר זה ישנו בכל אדם, כי לא כל שינוי בחינת רבים השיב מעיו:

דברי הימים

בניסן נברא העולם לרבי יהושע, בו נולדו האבות וגם מתו, בניסן נגאלו אבותינו ועתידיים להיגאל.

בא' בניסן, חרבו המים לאחר המבול בשנת א'תרנ"ו. ביום זה, הוקם המשכן בשנה השנייה לצאתם ממצרים, בשנת בתמ"ט, ובו ביום נפטר נדב ואביהוא. ביום זה הקריב נחשון בן עמינדב את קרבנו, וזכה להיות הראשון מפני שהוא היה הראשון שירד לנחשול שבים ומכאן שמו נחשון, אמר הקב"ה למשה מי שקידש את שמי בים, הוא יקריב תחילה.

בב' בניסן משה רבנו את הפרה האדומה הראשונה. היום הקריב נתנאל בן צוער משבט יששכר את קרבנו, וזכה להיות השני מפני שהיה בן תורה ואהב את התורה יותר מכל השבטים.

ביום זה ברנ"ב, חתמו המלך פרדיננד ואיזבלה על צו גירוש יהודי ספרד. הגירוש עצמו התבצע בתשעה באב באותה שנה ויצאו משם כשש מאות אלף יהודים, ואחרים התנצרו למראית עין.

בג' בניסן, הקריב אליאב בן חילון משבט זבולון כי חייב את התורה ותמר ביששכר.

בימיו של הנביא יואל בן פתואל, לא ירדו גשמים ויצא חודש אדר. ירדה להם רביעה ראשונה בא' בניסן, ואמר הנביא יואל צאו וזרעו. אמרו לו: מי שיש לו קב חטים יאכלו ויחיה או יזרענו וימות? אמר להם "צאו וזרעו". נעשה להם נס והתגלה מה שבכתלים וזרעו ב', ג' וד' בניסן, וירדו להם גשמים בה' בניסן והקריבו עומר בט"ו בניסן מהתבואה שגדלה בימים ספורים בדרך נס.

רבי אברהם יהושע השיל מאפטא, בעל "אוהב ישראל", העיד על עצמו שהוא נמצא כבר בעולם הזה בגלגול הרביעי, לאחר שהיה מוכשי העדר של יעקב אבינו, שלמה המלך, אחד מפרחי בהנה, ורבי ישמעאל בהן גדול. בשעה שהיה אומר את סדר העבודה ביום הכפורים, היו שומעים אותו כשהוא לוחש: "וכך הייתי אומר" במקום "וכך היה אומר", כי על בן שמש ככהן גדול בזמן שבית המקדש היה קיים.

פעם ספר הרב מאפטא ספור מענין שהתרחש בעת שבית המקדש היה עומד על תלו, והוא שמש אז באחד מפרחי בהנה.

אחד מחשובי ויקירי ירושלים, היה הנגיד רבי גרונם. איש תקיף היה ויראתו היתה על פני פלם. לצד עשרו הגדול, היה מדקדק בהלכה וכל מעשיו שקולים בפלם. אולם "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", ושבת אחת נכשל רבי גרונם בעברה חמורה בשונג, והתחייב להביא קרבן חטאת בבית המקדש כדי לכפר על עונו. בוישה גדולה אצחה אותו אולם ההקרח לא יגנה. בעל פרחו יצא רבי גרונם אל שוק הבהמות כדי לרכוש בהמה להקרבה בבית המקדש לקרבן חטאת.

בעינים משפלות מבושה, עמד רבי גרונם מול מוכר הבהמות וקול שפמעט לא נשמע שאלו: "האם אפשר לרכוש בהמה ממין נקבה להקרבה בבית המקדש?" הביט המוכר ברבי גרונם בתדהמה ופלט מבלי משים: "מה אתה צריך להביא קרבן חטאת?!" רבי גרונם רצה להקבר באדמה מרב בושה, פניו הסמיקו כארנקן. אך הוא נאלץ להשיב בחיוב. בקול חנוק אמר: "בו, נכשלתי בעון חלול שבת בשונג ועלי להקריב קרבן חטאת, כדי לכפר על עוני". ביד רועדת שלם רבי גרונם על שעירת עינים, ובגידו הנח החבל שנקשר לצוארי הבהמה.

החל רבי גרונם לפסע במעלה ההר לכיוון בית המקדש, ומכל עבר הופנו אליו עינים נדהמות. הבושה צרבה את כל איבריו והוא חש שהוא נצלה בעיניהם הספקניות של הסובבים. "הנה מתקרב אני אל בית המקדש והקץ יגיע לסייט הנורא", הרזה רבי גרונם, ולפתע, ללא התראה מקדמת, גלה, פי בידו נותר החבל בלבד והיגלד איננו. "היכן שעירת העינים?" קרא רבי גרונם בקול רם וכלם הסתובבו לעברו. "מה נאבד לך?" שאל יהודי אחד כמתמם, "ה...בהמה שלי", ענה רבי גרונם בקול רועד. כלם נחלצו לעזרה, תוף כדי שהם שואגים: "יהודים יקרים! נא לסייע לרבי גרונם למצוא את החטאת האבודה שלו!" הפלמה שאחזה בו לא נתנת לתאור והוא הפץ להבלע חיים באדמה, אך מאומה לא עזר לו.

אחר מסכת תלמוד יוסורים, כשהוא מתבזה כאחד הריקים ומתרוצץ אחר בהמתו שעשתה אותו ללעג וקלם, נמצאה החטאת האבודה והוא המשיך בדרך לבית המקדש.

בהפנסו להיכל, נסה רבי גרונם להתחק הצדה, אולם הקהל הבחין מיז פי העשיר הקפדן נכשל בעברה חמורה בשונג ובא עם חטאתו לכפרה. "אנא ממך", הפציר רבי גרונם בפנהו הראשון שהזדמן בדרך, "הקרב נא בשבילי את החטאת לכפרה על עוני", אך הפנהו סרב. הן "פנהים אוכלים ובעלים מתפפרים", והפנהים העדיפו לאכל קרבנות שלמים ומנחות.

לאחר תחנונים רבים, הסכים בהן אחד להקריב את הקרבן, והנה אויה! בשעת הקטרת האמורים על המזבח, נראתה באש דמות של פלב. "תשובתך לא נתקבלה" קרא הפנהו אל רבי גרונם, שחש שעולמו חרב עליו. הוא פרץ בבכי מר שהרטיט את כל גופו והפעם תשובתו היתה שלמה.

מסכת הבושה שהיתה מנת חלקו בדרך לבית המקדש בצרופ בכיו המר ותרתו העמקה, הביאו את המפנה המיחל. "האש נהפכה לצורת אריה. תשובתך התקבלה", קרא הפנהו בגיל לאזניו של רבי גרונם שחנך באשר.

"הייתי אז מפרחי בהנה", סיים ה"אוהב ישראל" מאפטא את ספרו הנפלא "והייתי עד למאורע מתחלתו ועד סופו. זו היתה מטרת הקרבת הקרבנות, לשפר את לבו של החוטא ולהביא אותו לתשובה שלמה לאבינו שבשמים". (שיחות קודש בית אברהם) ♦

משפחה

מטעם

אדם כִּי־יִקְרִיב מִמֶּם קָרְבָן לַה' (א.א.)
 תבת "אדם" מטעמת בטעם "רביעי". אפשר למצוא פאן רמז לדברי הזהר כי יש ארבע דרגות: גבר, אנוש, איש, אדם. כאשר מקריב האדם "מכס" הוא מגיע לדרגה הגבוהה מכלם - "אדם". עוד מובא, כי שלשת השמות האחרים: גבר, אנוש, איש - נחשבים ללשון רבים. גברים, אנשים ואישים, ואדם נקרא רק בלשון יחיד על שם אדם הראשון, ולכן נאמר על עם ישראל: "אתם קרויים אדם ואין אמות העולם קרויים אדם".

בעלילת ביליס הידועה לפני 103 שנה, עלתה תורת ישראל בלה למשפט בפני בית המשפט ברוסיה. הקטגור טען כי יהודים אינם מיחסים חשיבות לחיי הנקרים והביאו ראיה ממאמר חז"ל זה. הסנגור היהודי היה רבה הראשי של מוסקבה, הרב יעקב מזא"ה (מזרע אהרן הכהן), והוא שגר את השאלה לרבני ז'רז'ו. את התשובה הנצחה שלח הגאון הצעיר רבי מאיר שפידיא, וכן הסביר: השם אדם אינו נתן לדביו, בעוד שהשמות האחרים מתרבים. המשמעות היא, שעם ישראל המאחד דומה כולו ל'אדם אחד, ואין בו יחיד ורבים כמו אצל העמים האחרים. העם כולו נחשב כמו אדם אחד ומכאן הערבות זה לזה. התשובה הקולעת מצאה מסלות ללבבות השופטים והיתה לשיחה בפי כל.

מדגש

"ואם־מִרְהַצֵּאן קִרְבָּנֵי מִרְהַכְּשִׁיבִים" (א.א.)
 הכבש מבנה פאן כשב, וכן הוא בעוד המשפחה מקומות בתורה "כשב" = כבש.
 רש"י ורב המפרשים מסבירים שהמלים מתחלפות ואין פניהם הבדל כלל. וכן יש מלים רבות בתורה שמופיעות בהפוכי אותיות 'אנגרמה', ובכשוננו: שפול אותיות. גם בקבלה מופיע משג זה בשם 'תמורה' ועל פיו מתגלים סודות רבים הצפונים בתורה.

אולם ה'פגנה רוא' כתב פניהם הבדלי: כבשים הם קטנים, וכשבים הם גדולים הראויים לילד. וראיה לכך, שבכל מקום שכתוב 'בני שנה' נאמר "כבשים" וכל ששת המקומות שכתוב "כשב" יש רמז בפסוק שהוא גדול, שיש לו אליה וטרח להוליכו לבית המקדש מפני הגדל וראוי לילד.

ממלה

מלמד תינוקות למד את תלמידיו פרושה ונקרא והיה מקריא בפניהם את הפסוקים ומבארים. כשהגיע לפסוק "והסיר את־ימיו אתו בנצחתה" הסביר להם המלמד, שהכוונה היה לזקק את הזפק של העוף עם הנוצה שעליו, אך התלמידים לא הבינו את בנותו. נסה המלמד להסביר ושאול את אחד התלמידים: "מטה יש לך?" "ו'דאי" השיב הילד. "בר יש לך במטה?" "כן" השיב הילד. ומה יש לך כבר, כשהוא מצפה שיענה: "נוצה", אך התלמיד התמים ענה: "בפר שלי יש פשפשים..."

בשנת תרל"ט פקדה את ארץ ישראל בצרת קשה. רבי יהושע לזב דיסקין מבריסק, החל בפעולות מקיפות כדי להקל על תושבי ירושלים ממצוקת הצרת. בעצומה של תקופה קשה זו, חלה הרב בקשוי נשימה. הרופא שבדק אותו קבע, כי המחלה באה עקב דאגתו הרבה למזונם של בני ירושלים ונשיאתו בסבלם. מתיסר היה עם מבי הרעב, עד שהפכה גם הוא בחלי. התפעל הרופא: "כשהעלילו עליו עלילת שוא בבריסק, כשצפוי היה לשנות מאסר ארכות לא חלה. כאשר נכלא עם פושעים אלימים, לא חלה. כשנמלט בנסים והסתתר בפריז, בעוד הבולשת הרוסית מחפשת אחריו, לא חלה. כי בכל אלו רחפה הספנה על ראשו בלבד, אך כאשר אחרים מתיסרים וסובלים הוא סבל עמם את סבלם, נשא עמם בעל, חש את כאבם והתיסר עמם, עד שחלה".

רבי אלימלך מליז'נסק שב פעם לביתו לאחר זמן רב של שהות בגלות בעירות שונות, שכן זו היתה דרכו בעבודת הקדש. כשעמד הרבי במזבח העיר, שמע שני אנשים אומרים איש לרעהו: "הילד אלעזר חולה מסכן הוא". "מצבו כבי רע" - נענה השני ונאנה. לרבי אלימלך היה בן בשם אלעזר והשב שמדברים הם אודות בנו והדאגה חדרה ללבו. התחיל רבי אלימלך ללכת במהירות רבה לכוון ביתו, כשפלו דאגה וחרדה לילד. תוך כדי הליכה פגש אנשים נוספים מבני עירו, והתברר לו כי אלעזר החולה אינו בנו, כי אם בנו של הבן המקומי. נחה מעט דעתו של רבי אלימלך, אבל מיד התנוצצו בקרבו רגשות חרטה ובושה. התחיל להתאונן ולנוף בעצמו: "איזו תועלת צמחה לך מהליכתך לגלות במשך זמן בה רב, אם עדין קיים אצלך הבדל בין בנה לבין בן של יהודי אחר?" ומיד החליט לשוב שנית לגלות, כדי לזכור את נשמתו יותר.

פעם נכנס יהודי לחדרו של ה"חזון אי"ש" בערב שבת, וראה שם אשה שעמדה עם תינוק בעגלה והתחננה בפני הרב שיברך את הילד שיתרפא מחליו ויזכה לרפואה שלמה. ה"חזון אי"ש" יושב ושומע אך אינו מגיב מאומה. האשה מתעקשת, בוכה ומפצירה פעם אחר פעם שהרב יברך את הילד. נגש היהודי אל האשה ואמר לה: "האם אינך רואה שהרב לא עונה? למה את מטרידה אותי? לבי לביתך". פתאם ננער ה"חזון אי"ש" משתיקתו ופנה אל האישה בנערה: "אל מי באה האשה, אליך או אלי?" "לאחר מכן ברך את האשה והיא הלכה לדרבה. כל אותה שבת, לא ידע האברך את נפשו מפני שגם עגמת נפש לגדול הדור. בצאת השבת, עלה שוב אל בית רבו והוא קבלו בפנים שזחוקות. החל האברך להתנצל בפני הרב, אך ה"חזון אי"ש" אמר לו: "עומדת אשה יהודיה, וכל בלה ספוגה באמונת חכמים, למה להפריע לה?"

בבית החולים בקור חולים בירושלים העתיקה, היה משמש רופא בשם דוקטור פופלס. רופא זה היה ירא שמים, דקדק במצות קלה כבחמורה, שקד על תפלה בצבור ונהג היה לעסק בתורה ובאמירת תהלים לאחר תפלת שחרית. רק לאחר מכן היה הולך לבית החולים, וכן היה נוהג מדי בקר. כשנודע הדבר לרבי שמואל סלנט, קראו אליו ואמר לו: "הן לומדי תורה ישנם רבים בירושלים, אך רופאים טובים יש מעטים. מוטב אפוא שתקדים פכל האפשר ללכת לבית החולים, כדי שתעסק ברפוי חולים, ורק לאחר מכן תשב ותעסק בתורה ובאמירת תהלים". קבל הרופא את דברי הרב וזכה להציל נפשות רבות מישראל.

רב ומשמשו נקלעו פעם לעיר אחת ובקשו מקום ללון. נסה השמש לדפק על פתחי הבתים, אולם אין איש מאסף אותם הביתה. כל אחד התחמק באמתלאות שונות והשנים המשיכו לכתת את רגליהם העייפות ברחובות העיר. לאחר שעות ארוכות של שוטטות מבלי למצוא בית להפנס אליו, נגש הרב אל אחד החלונות. דפק עליו וקרא: "ר' לוט! ר' לוט!" הציץ האיש ואמר: "את מי אתם מחפשים?" השיב הרב: "את ר' לוט!" "אין כאן בעיר אדם בשם לוט", אמר האיש. עמד הרב על שלו: "לא יתכן. כלם יודעים שבעיר סודם יש מכנים אורחים בשם לוט. אולי תוכל בטובה להראות לי היכן ביתו, למען יתן לנו מקום ללון?" התבייש האיש והכניס את האורחים לביתו וגם בני העיר הטיבו את דרכם.

"בעת יענו עמך שבחיה בפיהם, תנה לבך למכותם."

ואם יהלודה באשר אין בה, שקד עד שתהא צדק תהלותם" (רבי יהודה אבן תיבון לבנו)